
**საქართველოს ელექტროენერგიის ბაზარი, დაწესებულების მექანიზმები - არსებული და
პროგნოზირებული მოდელები
(საქმ - 2015)**

კოლუმბუსი
6-13 აპრილი, 2013

eleqtroenergiT (simZlavriT) sabiTumo vaWrobis maregulirebeli ZiriTadi samarTlebrivi aqtebi

- *“eleqtroenergetikisa da bunebrivi gazis Sesaxeб” saqarTvelos kanoni*
- *“eleqtroenergiis (simZlavris) bazris wesebi” (saqarTvelos energetikis ministris 2006 wlis 30 agvistos #77 brZaneba)*
- *semekis 2008 wlis 4 dekembris #33 dadgenileba “eleqtroenergiis tarifebis Sesaxeб”*

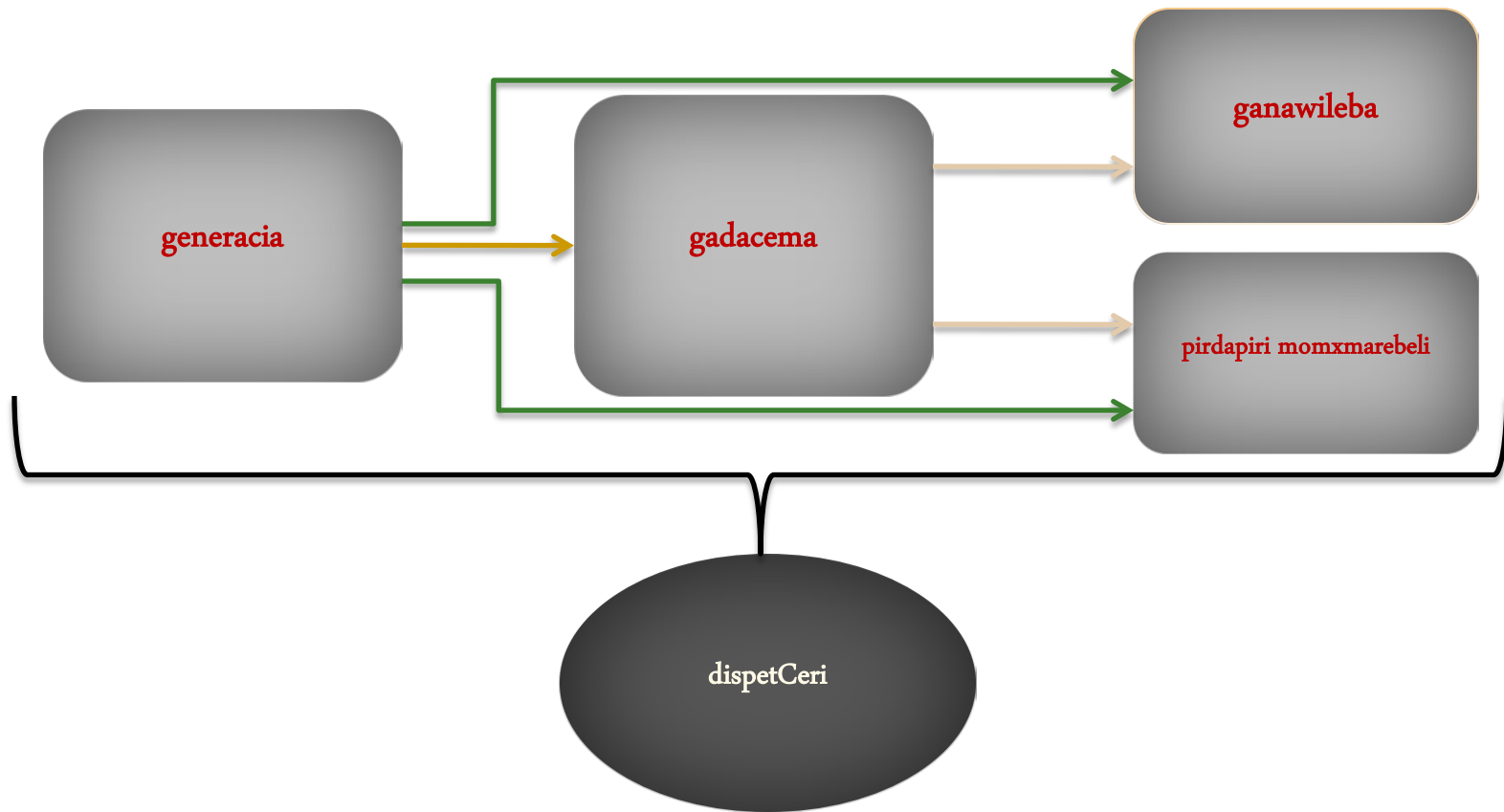
eleqtroenergetikuli seqtoris subieqtebi

- ✓ *energetikis saministro*
- ✓ *energetikisa da wyalmomaragebis maregulirebeli erovnuli komisia*
- ✓ *eleqtroenergetikuli sistemis komerciuli operatori*
- ✓ *dispetCerizaciis licenziati*
- ✓ *gadacemis licenziatebi*
- ✓ *kvalificiuri sawarmoebi*

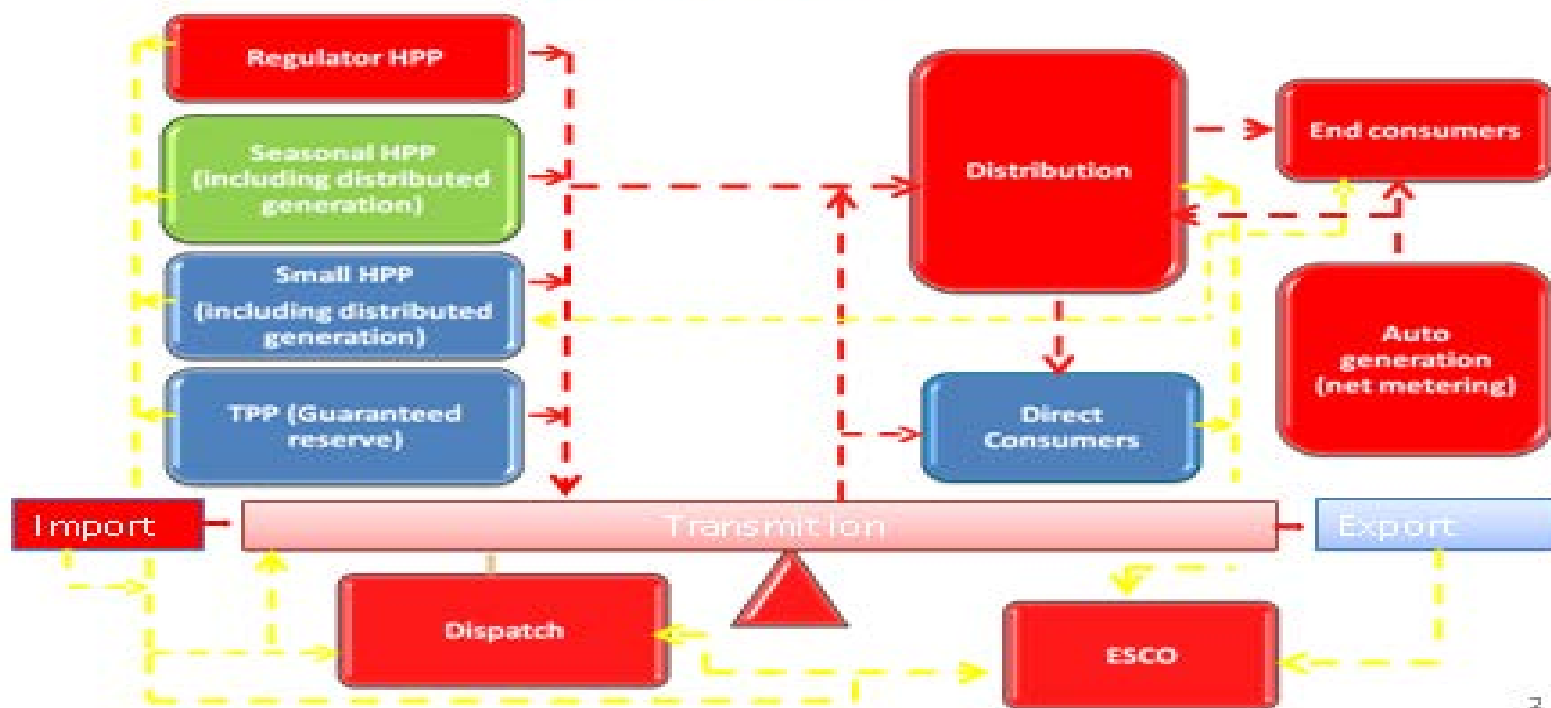
kvalificiuri sawarmoebi

- ✓ *warmoebis licenziati*
- ✓ *deregulirebuli eleqtrosadguri*
 - ❑ *mcire simZlavris (13 megavatamde) eleqtrosadguri*
 - ❑ *2008 wlis 1 agvistos Semdeg aSenebuli eleqtrosadguri*
- ✓ *ganawilebis licenziati*
- ✓ *pirdapiri moxmarebeli*
- ✓ *importiori*
- ✓ *eqsportiori*
- ✓ *eleqtroenergetikuli sistemis komerciuli operatori*

eleqtroenergiiT sabiTumo vaWrobis zogadi modeli

**Contemporary structure of the
of the electricity market**

eleqtroenergiT sabiTumo vaWroba

pirdapiri xelSekrulebebis safuZvelze

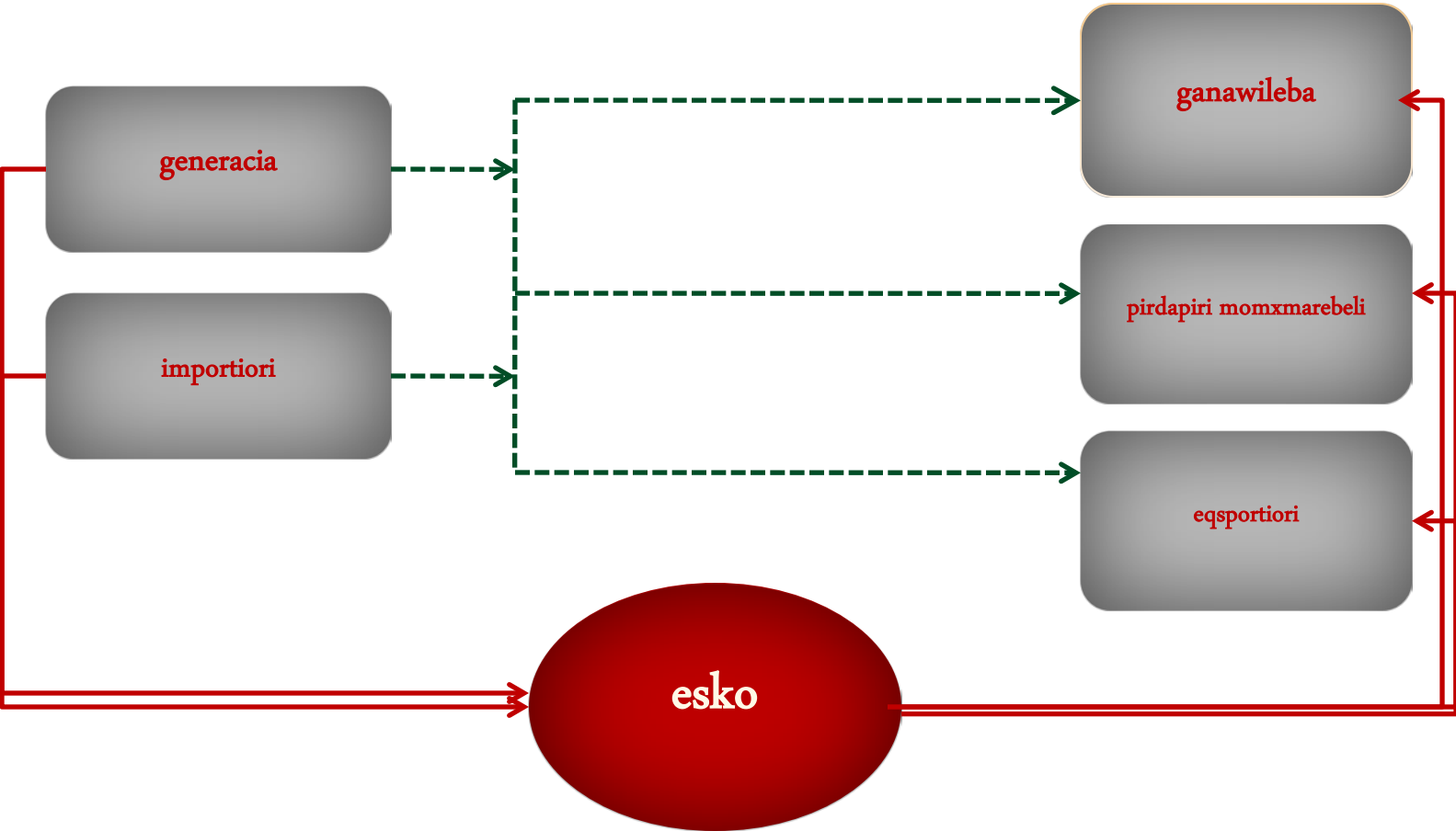
- *ormxrivi pirdapiri xelSekruleba formdeba kvalificiur sawarmoebs Soris*
- *saxelSekrulebo fasi damokidebulia eleqtroenergiis gamyidveli kvalificiuri sawarmos statusze (maregulirebeli, nawilobrivi deregulirebuli, srulad deregulirebuli)*
- *pirdapiri xelSekruleba saWiroebs dispetCerizaciis licenziatis mier registracias*

eskos meSveobiT (sabalanso eleqtroenergia)

- *sabalanso eleqtroenergiiT vaWroba eskos mier xdeba pirdapiri xelSekrulebis standartuli pirobebiT, romelic:*
 - *registrirebulia dispetCerizaciis licenziatTan*
 - *warmoadgens sajaro dokumentis*
 - *standartulia yvela monawilisatvis*

eleqtroenergiiT sabiTumo vaWrobis ZiriTadi principebi

- ✓ *saangariSo periodia – 1 kalendaruli Tve*
- ✓ *eleqtroenergiis gamyidvels warmoadgens mxolod generaciis obieqti da importiori*
- ✓ *eleqtroenergiis gayidva xdeba gamyidvelis salteze. Sesabamisad, transportirebasTan dakavSirebuli xarjebis gaweve ekisreba eleqtroenergiis myidvels. transportirebasTan dakavSirebuli xarjebia:*
 - ✓ *dispetCerizaciis momsaxurebis Rirebuleba*
 - ✓ *gadacemis momsaxurebis Rirebuleba*
 - ✓ *qselSi faqtiuri saSualo danakargi*
- ✓ *eleqtroenergiis myidvels warmoadgens mxolod ganawilebis licenziati, pirdapiri momxmarebeli da eqsportiori.*
- ✓ *sabalanso eleqtroenergiiT vaWroba SesaZlebelia mxolod eskos meSveobiT*
- ✓ *sabalanso eleqtroenergiiT vaWroba eskosaTvis ar warmoadgens momgebian saqmianobas*

sabalanso el.energia

pirdapiri xelSekruleba

sabalanso eleqtroenergia

sabalanso eleqtroenergias warmoadgens:

✓ *eleqtroenergiis gamyidvelebis SemTxvevaSi:*

- *- eleqtroenergiis mwarmoeblebis mier salteze miwodebuli eleqtroenergiis raodenobasa da maT mier pirdapiri xelSekrulebebis safuZvelze gayiduli (miwodebuli) eleqtroenergiis raodenobas Soris sxvaoba*
- *- importioris (maT Soris eskos) mier importirebul da mis mier importis pirdapiri xelSekrulebebis safuZvelze gayiduli (miwodebuli) eleqtroenergiis raodenobebs Soris sxvaoba*
- *- axladaSenebuli hidroeleqtrosadguris mier salteze miwodebuli eleqtroenergiis is raodenoba, romelic savaldebulo wesiT aris Sesyiduli eskos mier (garda im SemTxvevisa, rodesac eskos mier xdeba am eleqtroenergiis eqsporti)*

✓ *eleqtroenergiis myidvelebis SemTxvevaSi :*

- ✓ *- ganawilebis licenziatebis, pirdapiri momxmareblebis da eqsportiorebis mier moxmarebul eleqtroenergiis raodenobasa da maT mier pirdapiri xelSekrulebebis safuZvelze Sesyiduli eleqtroenergiis raodenobas Soris sxvaoba*

eskoze gayiduli sabalanso eleqtroenergiis fasi

maregulirebeli sadguri

komisiis mier dadgenili fiqsirebuli tarifiT

esko importiori

importis tarifis zeda zRvriT

nawilobrivi deregulirebuli Tboeleqtrosadguri

warmoebis tarifis zeda zRvriT

axladaSenebuli eleqtrosadguri

garantirebuli Sesyidvis periodSi – eskosTan gaformebul saxelSekrulebo fasad

eskoze gayiduli sabalanso eleqtroenergiis fasi

nawilobriv deregulirebuli hidroeleqtrosadguri

maisi-agvisto

warmoebis yvelaze dabali tarifiT

seqtemberi – aprili

komisiis mier dadgenili tarifis zeda zRvriT

mcire simZlavis eleqtrosadguri

maisi-agvisto

warmoebis yvelaze dabali tarifiT

seqtemberi – aprili

eskoze gayiduli sabalanso eleqtroenergiis yvelaze maRali tarifiT

importiori

maisi-agvisto

warmoebis yvelaze dabali tarifiT

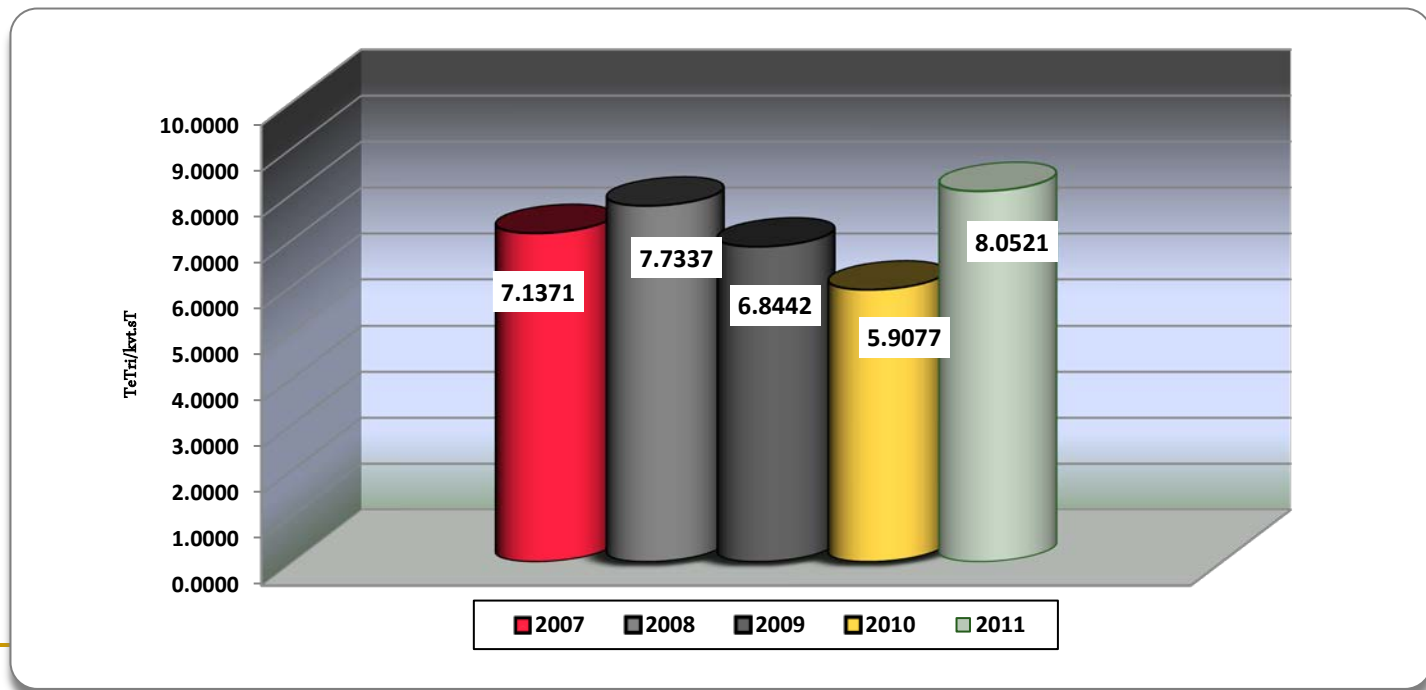
seqtemberi – aprili

eskoze gayiduli sabalanso eleqtroenergiis yvelaze maRali tarifiT, magram araumetes importis
tarifisa

gasayidi sabalanso eleqtroenergiis fasis formireba

gasayidi sabalanso eleqtroenergiis fasis formireba xdeba eskos mier Sesyiduli sabalanso eleqtroenergiis *saSualo Sewonili fasiT*.

esko-s mier gasayidi sabalanso eleqtroenergiis wliuri saSualo Sewonili fasi, 2007-2011 ww.

eskodan Sesasyidi sabalanso eleqtroenergiis fasi

ganawilebis licenziati

eskos mier Sesyiduli sabalanso eleqtroenergiis saSualo Sewonili fasiT

pirdapiri momxmarebeli

eskos mier Sesyiduli sabalanso eleqtroenergiis saSualo Sewonili fasiT

esko eqsportiori

eqsportis saxelSekrulebo fasis farglebSi,

eskoze gayiduli sabalanso eleqtroenergiis yvelaze maRali tarifiT

eqsportiori

maisi-agvisto

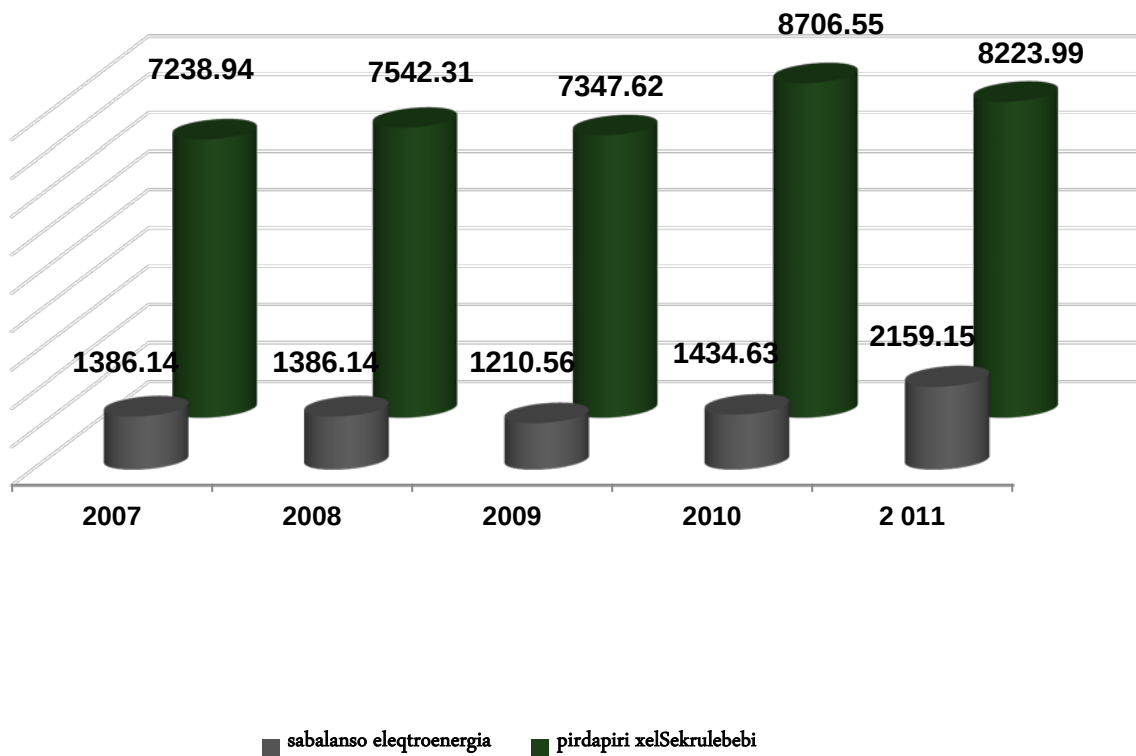
eskos mier Sesyiduli sabalanso eleqtroenergiis saSualo Sewonili fasiT

seqtemberi – aprili

eskoze gayiduli sabalanso eleqtroenergiis yvelaze maRali tarifiT

eleqtroenergiT sabiTumo vaWrobis maCveneblebi

(mln.kvt.sT)

garantirebuli simZlavriT va Wroba

- *garantirebuli simZlavriT va Wrobis subieqtobia:*
 - *garantirebuli simZlavris wyaroebi*
 - *esko*
 - *garantirebuli simZlavris myidvelebi*
- *garantirebuli simZlavris wyaroebi gansazRvrulia saqarTvelos mTavrobis mier – 2010 wlis 15 ivლის #193 dadgenilebiT*
- *garantirebuli simZlavre uzrunvelyofs eleqtroenergetikuli sistemis mdgradobas, usafrTxoebas da saimedoobas*
- *garantirebuli simZlavriT xdeba, sa Wiroebis SemTxvevaSi, eleqtroenergiis miwodeba-moxmarebis dabalanseba*
- *garantirebuli simZlavriT va Wroba xdeba centralizebulad, eskos meSveobiT, xelSekrulebis standartuli pirobebiT:*
 - *registrirebuli dispetCerizaciis licenziatTan*
 - *warmoadgens sajaro dokuments*
 - *standartulia yvela monawilisaTvis*
- *eskos mier garantirebuli simZlavris gayidva ar warmoadgens mogebaze orientirebul saqmianobas*

garantirebuli simZlavis wyaroebi

airturbinuli
eleqtrosadguric

gardabnis
Tboeleqtrosadguris
#3 energobloki

gardabnis
Tboeleqtrosadguris
#4 energobloki

gardabnis
Tboeleqtrosadguris
#9 energobloki

garantirebuli simZlavis Semsyidvelebi

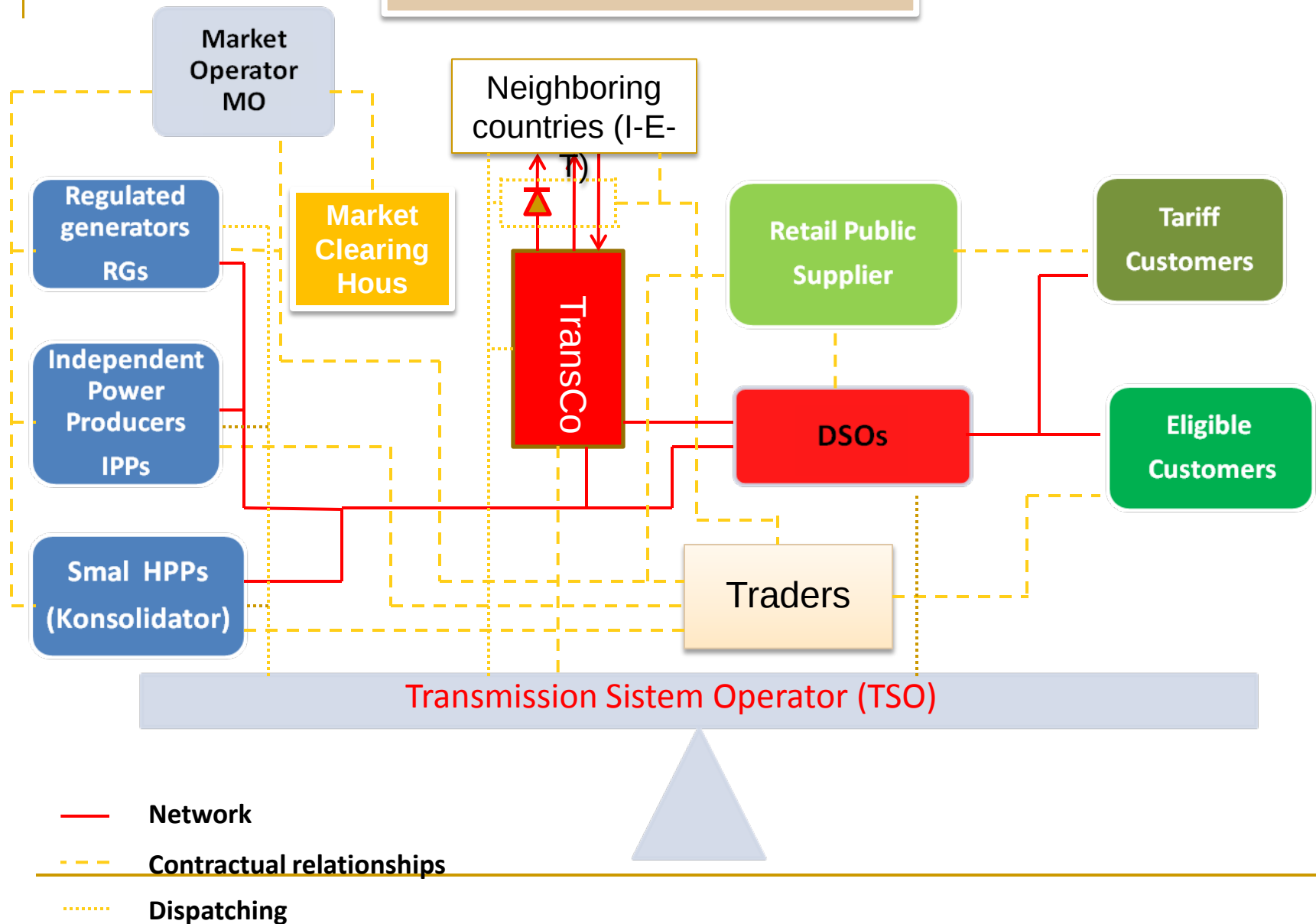
ganawilebis
licenziati

pirdapiri
momxmarebeli

eqsportiori

garantirebuli simZlavis Semsyidveli kvalificiuri sawarmo valdebulia aanazRauros garantirebuli simZlavis safasuri mTlian jamur momxarebasa da eqsportSi misi faqtobrivi momxmarebis an eqsportis proporciulad

structure of the electricity market by 2015

ბაზრის მონაწილეები

■ მარეგულირებელი ელექტროსადგურები (RG)

- ✓ დაბალი ფასის საბაზისო ენერგიის მიწოდება სატარიფო მომხმარებლებისათვის;
- ✓ ყიდიან ენერგიას საცალო მიმწოდებლებზე მათი მოთხოვნის შესაბამისად სემეკის მიერ დამტკიცებული ტარიფით, პირდაპირი წლიური კონტრაქტებით, რომლებსაც ამტკიცებს სემეკი;
- ✓ გადაცემის ქსელის ოპერატორებისათვის დამატებითი მომსახურების და დანაკარგების შესავსები ელექტროენერგიის მიყიდვა;
- ✓ ჭარბი ელექტროენერგიის გაყიდვა, გაცვლა ან /და შესყიდვა (თუ ფლობს ვაჭრობის ლიცენზიას) შიგა ან გარე ბაზარზე;

■ დამოუკიდებელი მწარმოებლები (IPPs)

- ✓ შეუძლიათ აირჩიონ ბაზარი;
- ✓ შეუძლიათ მიყიდონ ენერგია მოვაჭრეებს, საცალო მიმწოდებლებს ან კვალიფიციურ მომხმარებლებს;
- ✓ შეუძლიათ გააფორმონ გრძელვადიანი ხელშეკრულებები ან/და მოკლევადიანი ხელშეკრულებები საბალანსო ბაზარზე;
- ✓ ელექტროენერგიით ვაჭრობის შემთხვევაში, უნდა აიღონ ვაჭრობის ლიცენზია.

ბაზრის მონაწილეები

■ მცირე ელექტროსადგურები (Sm. HPPs)

- ✓ შეუძლიათ გაყიდონ ელექტროენერგია მოვაჭრეებზე თავისუფალ სახელშეკრულებო ფასად;
- ✓ საცალო მიმწოდებლებზე სემეკის მიერ დადგენილ ფასად;
- ✓ გადაცემის ან განაწილების სისტემის ოპერატორებზე სისტემური დანაკარგების დასაფარავად სემეკის მიერ დამტკიცებული კონტრაქტებით.

■ მცირე ჰესების კონსოლიდატორი

- ✓ რეგულირებადი გენერაციისათვის, მოვაჭრეებისათვის და კვალიფიციური მომხმარებლებისათვის მცირე და საშუალო ზომის პროექტების მარკეტინგის უზრუნველყოფა;
- ✓ აქვს უფლებამოსილება ივაჭროს კვალიფიციურ მომხმარებლებთან, განაწილების სისტემის ოპერატორთან, გადაცემის სისტემის ოპერატორთან;
- ✓ უფლებამოსილია მიყიდოს ელექტროენერგია საცალო მიმწოდებლებს სემეკის მიერ დამტკიცებულ ფასად.

ბაზრის მონაწილეები

■ მოვაჭრეები (Traders)

- ✓ უნდა ფლობდნენ ვაჭრობის ლიცენზიას, გარდა სატარიფო მომხმარებელზე ელექტროენერგიის მიყიდვის უფლებისა;
- ✓ შეუძლიათ შეისყიდონ და გაყიდონ ენერგია ადგილობრივ და უცხო ქვეყნის ბაზარზე;
- ✓ ადგილობრივად შეუძლიათ შეისყიდონ ენერგია **RGs** - საგან (ჭარბი), **IPPs** –საგან და **Sm.HPP**-საგან და მიყიდონ კვალიფიციურ ან საცალო მიმწოდებელს, **TSO**-ს ან **DSO**-ს დანაკარგების დასაფარად;
- ✓ **IPP** შეიძლება იყვნენ მოვაჭრეები და შეუძლიათ გააფორმონ გრძელვადიანი ხელშეკრულებები ან მოკლევადიანი გარიგებები საბალანსო ბაზარზე.

ბაზრის მონაწილეები

■ საცალო მიმწოდებლები (RPS)

- ✓ აწვდიან ელექტროენერგიას მხოლოდ სატარიფო მომხმარებელს სემეკ-ის მიერ დამტკიცებული ხელშეკრულებით;
- ✓ შეისყიდიან ენერგიას რეგულირებადი გენერაციიდან (RGs), დამოუკიდებელი მწარმოებლებიდან (IPPs) და მოვაჭრეებისაგან (Traders);
- ✓ ტარიფი საცალო მიმწოდებლებისათვის შეიძლება დამტკიცდეს სემეკი-ის მიერ;

■ კვალიფიციური მომხმარებელი (EC)

- ✓ უფლებამოსილი არიან შეისყიდონ ელექტროენერგია ნებისმიერი წყაროდან;
- ✓ 2017 წლისათვის ყველა მომხმარებელი იქნება კვალიფიციური;

■ სატარიფო მომხმარებლები (TC)

- ✓ მიერთებული არიან განაწილების ქსელზე და შეისყიდიან ენერგიას საცალო მიმწოდებლებისაგან კომისიის მიერ რეგულირებად ფასად;
- ✓ კვალიფიციურ მომხმარებელს აქვს უფლება დაუბრუნდეს ან დარჩეს სატარიფო მომხმარებლად;
- ✓ კომისია ასევე შეარჩევს ბოლო ინსტანციის მიმწოდებელს.

ბაზრის მომსახურების მიმწოდებლები

■ გადაცემის სისტემის ოპერატორი (TSO)

- ✓ გადაცემის სისტემის ოპერატორი უზრუნველყოფს ენერგოსისტემის მართვის უსაფრთხოებას რეალურ დროში;
- ✓ მოთხოვნა-მიწოდების დაბალანსება გენერაციის ობიექტებსა და მომხმარებლებს შორის;
- ✓ უზრუნველყოფს რეზერვის ხელმისაწვდომობას დისბალანსის აღმოსაფხვრელად;
- ✓ შეისყიდის დამატებით მომსახურებას და მართავს გაუთვალისწინებელ სიტუაციებს;
- ✓ აწარმოებს დატვირთვების დაგეგმვას მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერიოდზე და გადაცემის სისტემის დაგეგმვას 10 წლიან პერიოდზე;
- ✓ შეისყიდის ელექტროენერგიას დანაკარგების დასაფარად;
- ✓ კომისიის მიერ დამტკიცებული ტარიფით იღებს კომპენსაციას გაწეული მომსახურებისათვის ბაზრის მონაწილეებისაგან.

■ გადაცემის მომსახურების კომპანიები (TransCo)

- ✓ პასუხს აგებენ თავისი აქტივებით გადაცემის სისტემის ფიზიკურ ფუნქციონირებაზე;
- ✓ გენერაციის საშუალებების და განაწილების ქსელის მიერთება გადამცემ ქსელზე;
- ✓ ინვესტიციების განხორციელება ქსელში მოსალოდნელი დატვირთვების შესაბამისად.

ბაზრის მომსახურების მიმწოდებლები

■ ბაზრის ოპერატორი (MO)

- ✓ საბალანსო ბაზრის მუშაობის უზრუნველყოფა, ელექტროენერგიის ყიდვა-გაყიდვის კონტრაქტების დასაბალანსებლად;
- ✓ შეიმუშავებს დაბალანსების მექანიზმს, ელექტროენერგიის მწარმოებლების და მყიდველების წინადადებების დაჯგუფებისა და ელექტროენერგიის საბაზრო ფასის განსაზღვრის მიზნით;
- ✓ პერსპექტივაში საბალანსო ბაზარი ასევე ჩართული იქნება ელექტროენერგიით ვაჭრობაში;
- ✓ ელექტროენერგიაზე ანგარიშსწორების დაანგარიშება და ინფორმაციის მიწოდება საკლირინგო დაწესებულებისათვის;
- ✓ ბაზრის ოპერატორი ლიცენზირებული იქნება კომისიის მიერ.

■ ბაზრის საკლირინგო დაწესებულება (MCH)

- ✓ ვალდებულია უზრუნველყოს ბაზარზე არსებული ვაჭრობის ტრანსფარენტულობა;
- ✓ უნდა აღრიცხოს ვაჭრობის ყველა ოპერაცია და უზრუნველყოს შესაბამისი ანგარიშსწორება;
- ✓ მოახდინოს ეფექტური საბუღალტრო აღრიცხვა, ანგარიშსწორება და რისკების მართვის კონტროლი;

ბაზრის მომსახურების მიმწოდებლები

■ განაწილების სისტემის ოპერატორი (DSO)

- ✓ უნდა განხორციელდეს ელექტროენერგიის მიწოდებისა და ქსელური მომსახურების ფუნქციური გამიჯვნა;
 - ✓ ელექტროენერგიის განაწილების სისტემის გამართული ფუნქციონირების უზრუნველყოფა;
 - ✓ მომხმარებლებისათვის მიერთებისა და აღრიცხვის მომსახურების გაწევა არადისკრიმინაციულ საფუძველზე;
 - ✓ გადაცემის სისტემიდან მიღებული ელექტროენერგიის მიწოდების უზრუნველყოფა;
 - ✓ თავის არეალში გატარების მომსახურების უზრუნველყოფა მომხმარებლებისათვის, ავტო-გენერაციის და გენერაციის ობიექტებისათვის;
 - ✓ მომსახურების სტანდარტების დაკმაყოფილება;
 - ✓ ელექტროენერგიის შესყიდვა ქსელში დანაკარგების დასაფარად;
 - ✓ DSOs ლიცენზირება და მომსახურების ტარიფების დადგენა ხდება კომისიის მიერ.

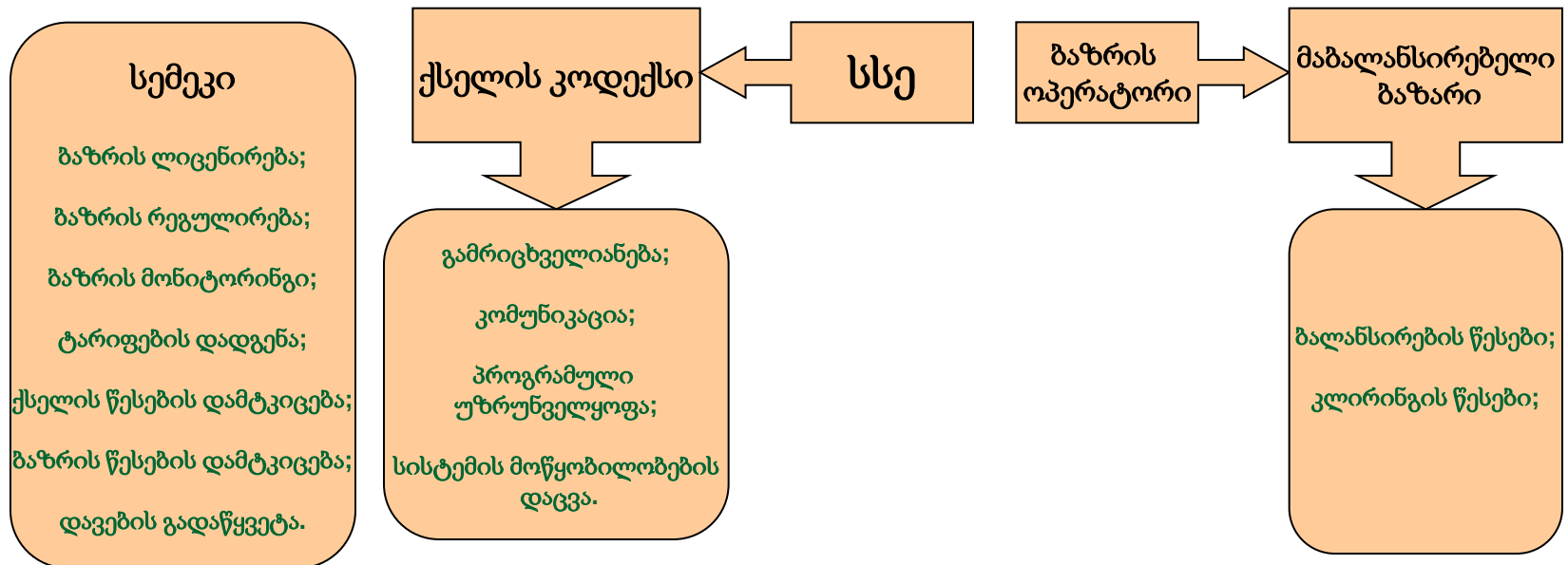
საზოგადოებრივი მომსახურების ვალდებულებები და წარმოშობის სერტიფიკატები (PSO)

- ✓ საზოგადოებრივი კეთილდღეობიდან გამომდინარე ტარიფში გარკვეული ხარჯების ასახვა;
- ✓ ხარჯების გადახდა დაეკისრება სატარიფო და კვალიფიციურ მომხმარებლებს;
- ✓ წარმოშობის გარანტიის სერტიფიკატების რეგულირება;
- ✓ განახლებადი ენერგიის სერტიფიკატებით ვაჭრობის მექანიზმები.

ელექტროენერგეტიკული სისტემის სუბიექტები და მათი როლი და ფუნქციები

საქართველოს ენერგეტიკისა და
ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო

ენერგეტიკული პოლიტიკა და სტრატეგია

კომისიის როლი და ფუნქციები

- **სექტორში ენერგეტიკული სტრატეგიის განხორციელება:**
 - ✓ ენერგეტიკული სექტორის სტრუქტურის და ფუნქციონირების მონიტორინგი;
 - ✓ ტარიფების, მოსაკრებლების და გადასახდელების დადგენა გადაცემის, განაწილების და მიწოდების სფეროში (მეთოდოლოგიის საფუძველზე);
 - ✓ ბაზრის მონაწილეებისათვის ლიცენზიების გაცემა, განახლება და გაუქმება და სალიცენზიო პირობების შესრულების მონიტორინგი;
 - ✓ ქსელის კოდექსის დამტკიცება, ამოქმედება, მონიტორინგი და ცვლილებების შეტანა;
 - ✓ ბაზრის ოპერირების წესების დამტკიცება ამოქმედება, მონიტორინგი და ცვლილებების შეტანა;
 - ✓ ბაზრის მონაწილეების საქმიანობის სტანდარტების დამტკიცება, მონიტორინგი;
 - ✓ ბაზრის მომსახურების მიმწოდებელ კომპანიებს შორის გაფორმებული რეგულირებადი კონტრაქტების დამტკიცება;

კომისიის როლი და ფუნქციები

- ✓ ტექნიკური და უსაფრთხოების სტანდარტების დამტკიცება და მონიტორინგი;
- ✓ ლიცენზიატებსა და მომხმარებლებს შორის დავების განხილვა–გადაწყვეტა;
- ✓ ელექტროენერგეტიკის სფეროში საერთაშორისო და რეგიონალურ
- ✓ თანამშრომლობაში მონაწილეობის მიღება;
- ✓ განაწილების ქსელის კოდექსის დამტკიცება.
- ✓ კომისიის უფლებამოსილებები უნდა აკმაყოფილებდეს ევროკავშირის 2003/54/ EC დირექტივას
- ✓ 2015 წ. –ის მოდელის ასამოქმედებლად კომისიას ესაჭიროება 24 თვისობრივად ახალი დოკუმენტის განხილვა–დამტკიცება.

gmadlobT yuradRebisaTvis
